

התוועדויות
כ"ק אדמו"ר שליט"א

מליובאוויטש

שנת תשנ"ב

חלק א'

(יום ב' דראש השנה — ש"פ וישב, מבה"ח טבת)

“ואהי להם למקדש מעט .. זה בית רבינו שבבבל”

— עיד בית הכנסת ובית המדרש המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש (1770) —

ומעלה יתירה בכית הכנסת ובית המדרש שב) “בית רבינו” לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות — כדרשת חז”ל¹⁸ “מאי דכתיב אוהב ה’ שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה’ שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות .. מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב”ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה”. “דבזמן שביהמ”ק קיים הי’ שם לשכת הגזית שמשם יוצאת הלכה פסוקה ע”פ סנהדרין ועמהם ודאי השכינה שרוי, ועכשיו שחרב ביהמ”ק אותן ד’ אמות של הלכה .. מקום קבוע שמחננו יוצאת הוראה לאנשי העיר”¹⁹ (ולכן גם התפלה היא במקום זה דוקא!) — שזהו ענינו של “בית רבינו”²⁰.

ומצד העילוי המיוחד (כית הכנסת ובית המדרש שב) “בית רבינו” לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, ה”ה “מקדש מעט” העיקרי שנותן הקב”ה לישראל בזמן הגלות תמורת המקדש הגדול שבירושלים.

ב. ויש להביא ראי’ לחילוקי הדרגות ב”מקדש מעט” — ממ”ש בהתחלת הסוגיא (ע”ד השראת השכינה בישראל בזמן הגלות) “בכל מקום שגלו שכינה

א. על הפסוקי “ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם” — שגם בחוץ לארץ (“בארצות אשר באו שם”), במקום ובזמן הגלות, ישנו “מקדש מעט”, מעין ודוגמת “המקדש הגדול אשר בירושלים”²¹, “תניין (שני) לבית מקדשא”²² — איתא בגמרא “אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, ור”א אמר זה בית רבינו שבבבל”.

ויש לומר, שר”י ור”א לא פליגי, היינו, שגם לדעת ר”א נקראים כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל “מקדש מעט”, וגם לדעת ר”י עיקר ושלמות הענין ד”מקדש מעט” הוא ב”בית רבינו”:

התואר “רבינו” — הוא ע”ש שמלמד תורה לתלמידים, ו”בית רבינו” (הבית שבו מלמד רבינו תורה לתלמידיו) — הוא בית מדרש, ובמילא ה”ה גם בית כנסת (הבית שבו מתכנסים הרב והתלמידים לתפלה), כיון שהלימוד והתפלה צ”ל בבית אחד, כהמשך הסוגיא “הואי גריסנא בבי כנישתא”²³.

(1) יחזקאל יא טו.

(2) מציד עה”פ.

(3) תרגום יונתן ופרש”י עה”פ.

(4) מגילה כט, א. — ובהמשך הסוגיא רדיש על בתי כנסיות ובתי מדרשות הפסוק “הי מעון אתה היית לנו בדרך ודוד”, “דהיינו גם כשאין בית המקדש קיים הי’ מעון לנו בבתי כנסיות כו” (חדא”ג מהרש”א). וראה לקמן ס”ח.

(5) רב (פרש”י).

(6) ועד”ז בברכות ת, א: “לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא”. וראה פ”י הרי”ף מגילה שם. חדא”ג מהרש”א לברכות ומגילה שם. ואכ”מ.

(8) ברכות שם.

(9) תהלים פז, ב.

(10) חדא”ג מהרש”א שם.

(11) “כיון דשמענא להא .. מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב”ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה כלבד, לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא” (בברכות שם).

(12) ע”ד וברוגמת הסנהדרין — “השופט אשר

ע"ד ביהכנ"ס וביהמ"ד המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש (770) 417

שורה שם"ס¹⁹), ריתורה מזה, שישנו מקום מיוחד (אחד, יחיד ומיוחד) שהוא תמורת המקדש שבירושלים ("המקום אשר יבחר ה'")²⁰ שבו ניקר השראת וגילוי השכינה, שלכן, "לא תימא הכא והכא (בבי כנישתא דהוצל ובכי כנישתא דשף ותיב בנהרדעא) אלא זמנין הכא זמנין הכא". במקום אחד דוקא.

וענין זה מודגש בשמו של המקום. "בי כנישתא דשף ותיב בנהרדעא" — שהפירוש ד"שף ותיב" הוא "שנסע מקדש וישב שם"²¹, היינו, שגילוי השכינה שהי' במקדש בירושלים (ולא במקום אחר), נסע וישב במקום מיוחד בכבל, תמורת המקדש בירושלים²².

ומזה מובן גם בנוגע ל"מקדש מעט" שבהמשך הסוגיא — שנוסף על כללות הענין ד"מקדש מעט" שבכל "בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכבל", ישנו ה"מקדש מעט" העיקרי תמורת המקדש הגדול שבירושלים, "בית רבינו שבכבל", "שנסע מקדש וישב שם".

ג. ועוד ועיקר — שהמעלה המיוחדת ב"מקדש מעט" ד"בית רבינו" נמשכת גם (וביתר שאת וביתר עוז) "כשהן עתידין להגאל", שאז (כהמשך הסוגיא) "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכבל שיקבעו בארץ ישראל":

השראת השכינה בכל מקום שגלו ישראל ע"י ה"מקדש מעט" ש"בארצות אשר באו שם" (מעין ודוגמת השראת

עמהן, גלו למצרים שכינה עמהן .. גלו לכבל שכינה עמהן .. בכבל היכא אמר אביי בבי כנישתא דהוצל¹³ ובכי כנישתא דשף ותיב¹⁴ בנהרדעא¹⁵, ולא תימא הכא והכא, אלא זמנין הכא זמנין הכא¹⁶:

החידוש ב"שכינה עמהן" (גם בגלות) הוא — "גילוי השכינה .. במקומות מיוחדות כמו במשכן ומקדש"¹⁷, ומקום זה הוא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שנקראים "מקדש מעט"¹⁸, כהמשך הסוגיא.

ועפ"ז י"ל, שבהמשך דברי הגמרא "בכבל היכא .. בבי כנישתא דהוצל ובכי כנישתא דשף ותיב בנהרדעא" (כתיבנסת מיוחדים בכבל), מדובר אודות גילוי שכינה באופן נעלה יותר מגילוי השכינה שבשאר בתי כנסיות ובתי מדרשות ("מקום שניכר שהיא

(13) כנישתא דהוצל קרובה לבית המדרש של עזרא הסופר למטה מנהרדעא (ערוך ערך שף). וראה לקמן הערה 37.

(14) "שם מקום (ה)בנאה יבני" וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהן בגלותן לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבני ואת עפרה יחוננו" (פרש"י ובעין יעקב). ובפרש"י ר"ה כד, ב: "מקום הוא, יש פותרין שחורב ותור ונבנה, ותמיד היתה שכינה מצרי' שם, וכני' וגלותו בנאותו שנשאו עמהם מאבני ירושלים, תליהם נאמר כי רצו עבדיך את אבני". ובערוך שם: "סדרה מאבנים ועפר דאיחיא בהדיהו מבית הקדש .. וקרויה שף יתיב, כלומר, שנסע מקדש וישב שם".

(15) ובערוך שם: "רב אמר בכנישתא דהוצל ושמואל אמר בכנישתא דשף ותיב בנהרדעא".

(16) הביאור ע"ד הקבלה — ראה לקוטי לוי' צ' לוח"ג ע' רסב.

(17) חזרא"ג מהרש"א שם. — ומוסיף ש"בגירסת הע"י מייתי נמי גלו לעילם שכינה עמהם שנאמר ושמתי נפאי בעילם, דהיינו מקום מיוחד לגילוי שכינה".

(18) ונקראים גם "משכנות" — "אוהב ה' גו' משכנות יעקב". "דריש משכנות בתי כנסיות ובתי

(19) פרש"י לעין יעקב שם.

(20) פ' דאה יב, ה. ועוד.

(21) ערוך שם (הוכח בחזרא"ג מהרש"א).

(22) ולכן הי"ה גם המקום העיקרי וגילוי התורה.

"מקום קבוע שממנו יוצאת הוראה לאנשי העיר".

ע"ד ודוגמת לשכת הגזית שבביהמ"ק. וראה רמב"ן

השולחן ערוך ח"א דהיינו ..

שכתי כנסיות המיוחדים שיש בהם מעלה יתירה לגבי שאר בתי כנסיות (כמו "כי כנישתא דהוצל ובי כנישתא דשף ויחיב בנהרדעא", "בית רבינו שבבבל") יהיו קודמים בהחיבור לבית המקדש, שיהיו מחוברים ממש לבית המקדש (נוגעים ודבוקים בו ללא הפסק ביניהם)²⁷, ועל ידם וכאמצעותם יהיו מחוברים לבית המקדש כל שאר בתי כנסיות שבארץ העמים.

ד. ויתירה מזה יש לומר – שהמקדש דלעתיד (ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים"²⁸) יתגלה תחילה בהמקום "שנסע מקדש וישב שם" בזמן הגלות ("בית רבינו שבבבל"), ומשם יועתק למקומו בירושלים:

השראת וגילוי השכינה בה"מקדש מעט" העיקרי שבבבל ("שנסע מקדש וישב שם") היא גם "נשהן נגאלין" – כמבואר בהמשך הסוגיא ש"אף נשהן נגאלין שכונה עמהן, שנאמר²⁹ ושב ה' אלקיך את שבותך, והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקב"ה שב עמהן ("את שבותך" כמו עם שבותך³⁰) מבין הגליות", כלומר, גם ברגע האחרון דהגלות נמצאת השכינה בהמקום שגלו ישראל, "שנסע מקדש וישב שם", ומשם שב הקב"ה עם כל בני" להמקדש שבירושלים להשרות ולגלות בו שכינתו לעולם ועד.

וכיון ש"הקב"ה שב עמהן מבין הגליות", מה"מקדש מעט" ("בית רבינו שבבבל") "שנסע מקדש וישב שם",

השכינה במקדש שבירושלים) אינה אלא בזמן הגלות, אבל לאחר ש"עתידין להגאל"²³, "תחזור גילוי שכינה לירושלים ולא תשאר שם במקום שגלו ישראל כבר"²⁴, היינו, שלא תהי' השראת השכינה בהמקום בחוץ לארץ שעליו עמד ה"מקדש מעט"²⁵, כיון שה"מקדש מעט" יעקר ממקום זה ויקבע בארץ ישראל, במקדש הגדול שבירושלים.

ולכן "אמרו במדרש לעתיד לבוא יהי' ביהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז .. לפי שבירושלים הבנוי' לעתיד יהי' חוכרה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז"²⁴.

וכמרומו גם בפסוק²⁶ "והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלתי גוי יקרא לכל העמים" – ש"בית תפלתי" שקאי על בית המקדש דלעתיד, "בעוה"ז בגלות הוא יקרא לכל העמים דהיינו בתי כנסיות שבכל ארץ העמים שיקבעו לעתיד בא"י מחובר לבית המקדש"²⁴.

ועפ"ז ניתוסף עוד יותר בגודל המעלה ד"מקדש מעט" – דכיון ש"שבירושלים הבנוי' לעתיד יהי' חוכרה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז", נמצא עתה בגלות .. בית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד"²⁴.

ויש לומר, שחיבור הכתי כנסיות שבכל ארץ העמים ("מקדש מעט") לבית המקדש דלעתיד יהי' בהתאם ולפי-ערך חילוקי הדרגות שביניהם –

(23) "מגלות אדום, אבל כשנגאלו כבר מגלות בבל, נשארה גילוי שכינה שם, דהא בזמן אביי שהי' כמה מאות שנים אחר שנגאלו מבבל ועריין נשארה גילוי השכינה שם בבהכ"נ" (חדא"ג מהרש"א שם).

(24) חדא"ג מהרש"א שם.

(25) ולכן, "בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויין", "כשחורב .. מהני תנאי .. לאותן שבבבל .. שהרי לעת בא גואל כמהרה כימינו תפקע

(27) ע"ד וברוגמת לשכת הגזית (מקום מושבם של הסנהדרין) שבביהמ"ק – שתשים סנהדרין "אצל המזבח" (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו, מבילחא ס"פ יתרו, ועוד).

(28) פרש"י והוס' סוכה מא. סע"א וט"ד

ע"ד ביהכנ"ס וביהמ"ד המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש (770) 419

ומצפה לגאול את בני ושכינה עמהן
מהגלות) בונה מלך המשיח מקדש
(מעט) 37 שהוא מעין ודוגמת המקדש
שבירושלים 38 (כמו "בי כנישתא דשף
רתיב", "שנסע מקדש וישב שם"), בתור
הכנה למקדש העתיד, שיתגלה תחילה
שם, ומשם ישוב (עם הקב"ה ובניי)
לירושלים.

ה. ויש להוסיף בביאור העילוי
ד"בית רבינו שבבבל" — שמעלתו לגבי
"בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל"
היא (נוסף על מעלת בית הכנסת ובית
המדרש שבבית רבינו) גם מצד היותו
"בית רבינו" 39 ("רבינו" (סתם) דכל
בני, נשיא הדור, ו"רבינו שבבבל", רבן
של כל בני הגולה 40), ביתו של נשיא
הדור, ש"הנשיא הוא הכל" 41:

עיקר 42 הענין דהשראת השכינה
בביהמ"ק היא בישראל (מצד מעלתם

37) כמו בית המדרש של עזרא הסופר * —
המשיח (גואלן של ישראל) דגלות בבל.

38) ואולי יש לומר, ש"מ"ש במדרש (יל"ש ישעי'
רמו תצט) ש"בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית
המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענינים הגיע
זמן גאולתכם". קאי על גג בית המקדש ומקדש חטט
שבחורן לארץ * שהוא במקום המקדש בירושלים
("שנסע מקדש וישב שם"), כי לאחרי שמקדש
העתיד יתגלה וירד למטה לא יהי צורך להשמיע
לישראל "הגיע זמן גאולתכם".

39) ועפ"י יומתק הלשון "בית רבינו", ולא "בית
הכנסת ובית המדרש של רבינו".

40) ולהעיר, ש"רבינו שבבבל" הוא רב (פרש"י),
שנקרא רב סתם. "כמו שקורין לר' יהודה הנשיא רבי
בארץ ישראל קרו לר' נמי בבבל רב" (פי' רשב"ס
פסחים ק"ט, ב. ב"ב נב, א). — ונקרא "ריש סדרא
בבבל" (חולין קלז, ב. — הובא בפי' רשב"ס שם).
41) פרש"י חוקת כא, כא.

42) כהבא לקמן — ראה לקו"ת ברכה צח, א.
סה"מ חק"ט ע' קב ואילך.

* ולהעיר, שמעלת "בי כנישתא דהוצל" שקרובה
לבית המדרש של עזרא הסופר (כנ"ל הערה 13).
**) ועפ"י יומתק הדיוק "עומד על גג בית המקדש" —
שיגות .. לא נחקדש" (רמב"ם הל' ביהבית פ"ו ח"ז).

נמצא, שבמקום זה מתחילה ונעשית
גאולת השכינה, התגלותה בכל התוקף
והשלימות (לא רק באופן ד"מקדש
מעט"), שזהו"ע מקדש העתיד.

כסגנון אחר: כשם ששיבת השכינה
היא מהמקום שנמצאת בגלות, כך שיבת
מקדש העתיד (שענינו השראת וגילוי
השכינה) הוא מהמקום "שנסע (מקדש)
וישב שם" בזמן הגלות, ששם מתגלה
תחילה ואח"כ נעתק למקומו
בירושלים 31.

ואולי יש לומר, שמרומז בלשון
הרמב"ם (בהלכות מלך המשיח 32)
"ובנה מקדש במקומו" — דלכאורה:
מהו הצורך להשמיענו כאן שכנין
המקדש הוא במקומו 33? ולאידך, למה
אינו מפרש המקום, "ובנה מקדש
בירושלים"? — ש"במקומו" רומז 34 גם
על מקומו של מלך המשיח בזמן הגלות
(לפני ש"הרי זה משיח בודאי" 35), היינו,
שבהיותו בגלות (ששם יושב 36 וממתין

31) וע"ד שמצינו בנזוג לסנהדרין (שמקום
כלשכת הגזית שבמקדש) — ש"בטבריא (המקום
האחרון שבו היתה הסנהדרין בזמן הגלות) עתידין
לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש" (רמב"ם הל'
סנהדרין פ"ד).

32) ספ"א.

33) וכמ"ש בהתחלת הפרק "בונה המקדש"
(סתם), ולא "בונה המקדש במקומו".

34) ובפשטות י"ל — שמהענינים שיודיעו
ש"הרי זה משיח בודאי" שידע לכיין מקומו של
המקדש (ראה לקו"ש ח"ח ע' 362 בהערה, וראה גם
לקו"ש חכ"ד ע' 652 בהערה).

35) ועפ"י יומתק השינוי בין התחלת הפרק
לסיומו — שבהתחלת הפרק כותב ההלכה ש"המלך
המשיח . . . בונה המקדש" (כפשוטו), משא"כ בסיומו,
שמבאר הסימנים שעל ידם קובעים מי הוא המלך
המשיח, "בחזקת משיח", ועד "משיח בודאי", כותב
"אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו", שכן
פעולתו בזמן הגלות נכלל גם בנין מקדש מעט
העיקרי בגלות, בתור הכנה והתחלת ההתגלות
דמקדש העתיד, ככפנים.

36) ראה מהדורו ע"א . . . יתייב אפיתחא

ששורה (ומתגלה) על עשרה מישראל⁴⁹, מעין ודוגמת השראת וגילוי השכינה בבית המקדש, "שנסע מקדש וישב שם"⁵⁰, וממנו נמשך השראת וגילוי השכינה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות בארצות אשר באו שם, כמו בית המקדש שממנו אורה יוצאה לכל העולם⁵¹.

יש לומר, שכיתו של נשיא הדור, שכולל כל הדור, הוא ע"ד וכדוגמת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו", כדרשת חז"ל⁵² בנוגע לביהמ"ק.

ועוד ועיקר — מעלת "בית רבינו שבבבל" בנוגע להגאולה:

"רבינו", נשיא הדור, הוא גם המשיח (גואלן של ישראל) שבדור⁵³, כמו משה רבינו (הנשיא הראשון), "גואל ראשון הוא גואל אחרון"⁵⁴, כידוע⁵⁵ שבכל דור ישנו "א' הראוי מצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת

של ישראל, "ישראל וקוב"ה כולא חד"⁴³), כמ"ש⁴⁴ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם⁴⁵, ועד"ז בנוגע להשראת השכינה בזמן הגלות ("כבבל היכא .. כבי כנישתא כו", "מקדש מעט") כמודגש בהתחלת המאמר "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן", ולא עוד אלא שהתגלות השכינה בבית המקדש היא מפני שבו מתאספים כל בניי, כמ"ש⁴⁶ "כבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר", ועד"ז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שבהם מתאספים עשרה מישראל, ש"אכל"י ב"י עשרה שכינתא שריא"⁴⁸.

זהו גם א' הטעמים שבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל נקראים "מקדש מעט" — כי, בביהמ"ק שבו היו מתאספים כל בניי, היתה גילוי כללות השכינה, שנקראת כנסת ישראל, מקור כנס"י שלמטה, משא"כ בבתי כנסיות ובתי מדרשות בארצות אשר באו שם בכל מדינה ומדינה עיר ועיר, שבהם מתאספים עשרה מישראל, שורה ומתגלה עליהם רק חלק כביכול מהשכינה.

ועפ"ז יש לבאר העילוי ד"בית רבינו שבבבל" — שלהיותו מקומו הקבוע (בית) של נשיא הדור, "הנשיא הוא הכל", שכולל כל הדור, יש בו השראת (וגילוי) כללות השכינה (לא רק חלק

(49) נוסף לכך שגם בפשטות מתקבצים וכאים ל"בית רבינו שבבבל" רבים מישראל, שלא בערך לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות. — ולהעיר מרה"ה, כ: "כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביי". (50) ולהעיר מרה"ה שם: "בי כנישתא דשף ויתבי כנהרדעא .. הוו עיילי רב (רבינו שבבבל) .. ומצלו החם".

(51) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ועוד.

(52) ברכות ל, א.

(53) להעיר, שבכאור"א מישראל יש ניצוץ משיח (ועפ"ז יש לתווד דרשות חז"ל על הפסוק (בלק כו, יז) "דרך כוכב מיעקב", שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה), וקאי על כאור"א מישראל (ירושלמי מע"ש ספ"ד) — ששניהם אמת כפרעל, כיון שבכאור"א מישראל יש ניצוץ משיח (ראה מאור עינים ס"פ פינחס), כחי' היחידה, ניצוץ מבחי' היחידה הכללית שהיא נשמח משיח (רמ"ו לוח"ב מ, כ. ועוד), וכיון ש"הנשיא הוא הכל", שכולל כל הניצוצות ומשיח שבכאור"א מישראל, כחי' היחידה הפרטית, נמצא, שנשמחו היא כחי' היחידה הכללית, נשמחו של משיח, ולכן הוא המשיח שבדור.

(54) ראה לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך, ושי"ב.

(55) ראה שו"ת חתם סופר ח"מ (ח"ב) בסופו

(43) ראה ח"ג עג, א.

(44) תרומה כה, ח.

(45) ראה אלשיך עה"פ, של"ה סט, א. ועוד.

(46) וילך לא, יא.

(47) סנהדרין לט, א.

(48) וראה תניא אגה"ק סכ"ג: "שמעתי מרכותי

כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה תפול

ישראל דעכשיו, ואז תהי' א"י במדרגת ירושלים דעכשיו, וזהו שאמרו שירושלים תתפשט על כל ארץ ישראל כולו⁶², שבה יקבעו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכבל מחובר למקדש.

וכיון שעיקר ענינו של "בית רבינו שבכבל" הוא קיבוץ ואסיפת כל הבתי כנסיות ובתי מדרשות שבכבל לקבעם בארץ ישראל, מחובר לבית המקדש — "הרי הוא (לא רק ה"מקדש מעט" העיקרי בבבל "שנסע מקדש וישב שם", אלא גם) מקום המקדש גופו דלעתיד, שבו יתגלה המקדש דלעתיד, ומשם ישוב לירושלים.

ו. עפ"י יש לכאר כהנ"ל בנוגע ל"בית רבינו שבכבל" בדורנו זה — ביתנו (בית הכנסת ובית המדרש) של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ובהקדים פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³ ש"עשר גליות גלתה ליובאוויטש"⁶⁴, מליובאוויטש [שבה הי' גילוי פנימיות התורה כפי שנתבארה באופן של הכנה והשגה ("יתפרנסון"⁶⁵) ע"י תורת חסידות חב"ד במשך כמה דורות]⁶⁶ לרסטוב, מרסטוב לפטרבורג⁶⁷.

וישלחו כו", ומסתבר לומר שהוא נשיא הדור, כמפורש בגמרא⁶⁶ בנוגע לרבי יהודה הנשיא: "אמר רבי⁶⁷ אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש", "אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש", הנשיא שבדור⁶⁸.

ומזה מוכן שעיקר ענינו של "בית רבינו שבכבל", הוא, הגאולה חבבל, ע"י הניתנת כח לכללות עבודתם של ישראל לעשות מבבל (חוץ לארץ) ארץ ישראל, כפתגם הידוע⁶⁹ "עשה כאן (בחוץ לארץ) ארץ ישראל", שענין זה נעשה לכל לראש ע"י בנין בתי כנסיות ובתי מדרשות ("מקדש מעט") בארצות אשר באו שם⁶⁰, ומהם נמשכת הקדושה בכל ארץ העמים, וע"י ממהרים ומזרחים ופועלים קיום היעוד "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"⁶¹, "שיהי' כל העולם כולו או במדרגת ארץ

(56) סנהדרין צח, ב ובפרש"י.

(57) רבינו שבכבל, שהוא כמו רבינו הקדוש בארץ ישראל (כנ"ל הערה 40). — עפ"י י"ל שבדברי רב "היינו רבינו הקדוש" פסק גם בנוגע לעצמו* ש"היינו רבינו שבכבל".

(58) ראה שד"ח שם: "בדרך הזה הי' משוער אצלם בכל דור מי הוא... רבינו הקדוש... בדורו אמרו וידעו שהוא המוכן... וכן הוא בכל דור ודור צ"ל אחד מוכשר שמא יזכו, ועפ"י כתבו ג"כ תלמידי האר"י ז"ל שכימיו הי' האר"י ז"ל, ומסיים "וכ"ז הוא פשוט".

(59) ראה אגרות מקדש אדמו"ר מוהרי"צ ת"א ע' תפח.

(60) כולל גם כחיים פרטיים דבניי, אשר, ע"י עבודתם של ישראל בתורה תפלה וגמ"ח בכתיהם הפרטיים, נעשים הם בתי תורה תפלה וגמ"ח, ע"ד ובדוגמת "מקדש מעט".

(61) ראה ספרי דברים בתחלתו, פס"ר פי שבת ור"ח, י"יש ישע"י רמז תקנ.

* ע"ד הפירוש בלשון המשנה (אבות רפ"ג) "דין וחשבון" (דין ואח"כ חשבון) — ע"פ דברי המשנה (שם מס"ז) ש"נפדעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו, שלאחרי שפוסק האדם מדעתו דינו של חכירו, פוסק דין לעצמו שלא מדעתו, כיון שענין "דין" זה עושים "חשבון" בנוגע למצבו

(62) לקו"ת מסעי פט, ב.

(63) ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 549, וש"נ.

(64) ע"ד שמצינו בסנהדרין — ש"לעשרה מקומות גלו" (ומכ"ם שבהערה 31).

(65) תקי"ז ת"י בסופו, וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35, וש"נ.

(66) מח"י אלול תקע"ג (שאו קבע אדהאמ"צ דירתו בליובאוויטש) עד י"ז מרחשון תרע"ו (שאו העתיק אדמו"ר מהורש"ב מרשבו לרסטוב) — ק"ג שנים ("שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" בהקדמת "היום יום").

(67) משנת תרפ"ד עד לאחרי המאסר והגאולה בשנת פרו"ח, שאו העתיק מושבו מפטרבורג* למרשבה מאלאתאוקא — סמוכה למאסקווא (שם).

* כפי שנקראת אז לענינגראד. — זכיימים אלו יש שקו"ס להחזיר טסה לפטרבורג (ראה שיחות ש"פ קודח, ג

דשף ויחיב בנהרדעא, "שנסע מקדש וישב שם" (במקום המקדש שבירושלים)⁷⁴, וממנו נמשכת השראת השכינה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם.

ויש לומר ההסברה בזה — לפי שבדור זה, דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה, מסיימים ומשלימים "מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות"⁷⁵ לעשות מארץ העמים ארץ ישראל גם במקום היותר תחתון דארץ העמים, חצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן תורה)⁷⁶, אשר, ע"י העלאת המקום היותר תחתון מעלים גם את כל שאר המקומות דארץ העמים⁷⁷, וענין זה נעשה ע"י "בית רבינו" שבחצי כדור התחתון, שממנו אורה יוצאה לכל העולם, לעשות מהעולם כולו (עד לפנה הכי נדחת בקצוי תבל) ארץ ישראל, שזהו"ע ד"עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות, ו"עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל", שבה יוקבעו כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם כולו מחובר לבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, נשיא הדור, שהוא המשיח (גואלן של ישראל) שבדור (כנ"ל ס"ה), ועוד וגי' עיקר,

ומפטרבורג גלתה מחוץ למדינה ההיא, ללטיביא⁶⁸ ואח"כ לפולין⁶⁹, ועד לגלות אמריקא⁷⁰, ובאמריקא גופא בכמה מקומות, עד להמקום הקבוע ד"בית רבינו", בית הכנסת ובית המדרש שלו, המרכז של ליובאוויטש במשך עשר שנים (תקופה שלימה) האחרונות ("הכל הולך אחר החיתום"⁷¹) דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין, וגם לאחר הסתלקותו קדושה לא זזה ממקומה⁷², ואדרבה, באופן ד"מעלין בקודש", "מוסיף והולך"⁷³, עד ביאת גואל צדק.

ועד"ו בנוגע להגלות דכללות בני" — שבדורנו זה נמצאים רוב מנין רוב בנין דבני" בגלות אמריקא, ויש לומר, שזהו א' הטעמים לכך שגם נשיא הדור (ש"הנשיא הוא הכל") חי ונמצא עשר שנים בגלות אמריקא, ומשם עסק בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בכל שאר הארצות אשר באו שם בני", ע"י תלמידיו ושלוחיו בכל קצוי תבל.

וכיון ש"בכל מקום שגלו שכינה עמהן", הרי, בגלות זה האחרון שרוב מנין רוב בנין דבני" ביחד עם נשיא הדור נמצאו בגלות אמריקא, גלתה גם השכינה לגלות אמריקא; ובגלות אמריקא עצמה "כבבל) היכא" — בה"מקדש מעט" ד"בית רבינו", שהוא בדוגמת "בי כנישתא דהוצל ובי כנישתא

74 ראה "התמים" תו' ב' ע' קכו: "מיום שחרב בית המקדש וקדשי קדשים עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק .. ויבנה לנו את ירושלים ובית המקדש עם הקדשי קדשים, הגה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והבית הכנסת אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא בית המקדש שלנו כו'".

75 תניא רפ"ו.

76 ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח"כ ע' תצב ואילך, וש"נ.

77 "כמו בהגבהת כותלי בית שצריכים להתחיל להגבי' הקורה התחתון דוקא ואז ממילא יוגבהו העליונים הימנו, משא"כ אם הי' מתחיל מאמצע הכוחל לא בני גורני התחתונים" וכו'.

68 כאשר תג הסוכות הרפ"ח נסע מרוסיה והתיישב בריגא, לטיביא.

69 בשנת תרצ"ד העתיק מושבו לווארשא, פולין, ובשנת תרצ"ו העתיק מושבו לאטוואצק עד אלול תרצ"ט, עד שהגיע לריגא בה' טבת היש"ת (ראה מכוא לאגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח"ה).

70 כתי' אדר שני היש"ת.

71 ברכות יב, א.

72 ראה ע"ת ש"ד פ"ג, שלי"ד פ"ג, שלי"ה פ"א.

תניא אגתיק ביאור לסי' ז"ד.

ע"ד ביהכנ"ס וביהמ"ד המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש (770) 423

ו"בית (רבינו) — מספרו שבע מאות ושבעים⁸⁵, וע"ש מספר זה נקבע שמו אשר יקראו ל"בית רבינו" בפי כל ישראל, "770"⁸⁶, שמספר זה הוא הגימטריא ד"פרצת", ע"ש "זפרצת ימה וקדמה וצפתנה ונגבה"⁸⁷, שרומז שמבית זה אורה יוצאה לכל ד' רוחות העולם, ובאופן של פריצת גדר, שכל ד' רוחות העולם מתעלים לדרגת ארץ ישראל ("עתידה ארץ ישראל שתחפשט בכל הארצות"), כולל ובמיוחד שכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם נקבעים בארץ ישראל ומתחברים לבית המקדש⁸⁸, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, עליו נאמר⁸⁹ "פרצת עליך פרץ", ודרשו חז"ל⁹⁰ "זה משיח, שנאמר⁹¹ עלה הפורץ לפניהם"⁹².

ויש לקשר ב' הענינים — הרמז בתוכן המספר שבע מאות ושבעים ("בית רבינו") עם שמו (הראשון) של רבינו המרומו בפסוק "יוסיף אדני-שנית ידו וגו'":

85 להעיר מהנהגת גדולי ישראל שלמדו רמזים והוראות בעבודת ה' גם מעניני חול כיו"ב (כמו מספר הקרן כמרכבת המסע, שהו"ע עראי, ועאכו"כ בנוגע לבית קבות), ובפרט בנר"ד שהמספר נעשה שמו של הכית, כבפנים.

86 הן בלשון הקודש — שבע מאות ושבעים, הן באדיש — זיבן זיבעציק, והן בלשון המדינה (אנגלית) — "סעווען סעוונטי".

87 יצא כח, יד.

88 יש לומר, שוה"ע פריצת גדר דבית המקדש, ע"ד ובדוגמת (ובמכ"ש וק"ו) מהפריצת גדר דירושלים כולה, כמ"ש (זכרי' ב, ח) "פרוץ חשב ירושלים".

89 רשב לח, כט.

90 אגדת בראשית ספס"ג, וראה ב"ר ספס"ה ובפרש"י.

91 מיכה ב, יג.

92 ולהעיר, ש"בית משיח" בגימטריא "פרצת" (770), ודו"ק.

* ודומה נוח זה — "אז ימלא שחוק פיננו"

שהוא הנשיא דתורת החסידות⁷⁶, אשר ע"י הפצתה חוצה ("יפרצו מעינותיך חוצה", עד לחוצה שאין חוצה ממנו, בכל קצוי תבל) פועלים ביאת מלכא משיחא⁷⁹.

ועפ"ז מוכן גדול העילוי ד"בית רבינו" — "מקדש מעט" העיקרי בגלות האחרון, "שנסע מקדש וישב שם", ולכן "הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד", ולא עוד אלא שבו יתגלה מקדש העתיד, ומשם ישוב לירושלים (כנ"ל ס"ד).

ז. ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם בשמו⁸⁰ של "בית רבינו" שבדרונו: "רבינו" — ב' שמותיו רומזים על הגאולה: שמו הראשון — יוסף — ע"ש "ביום ההוא יוסיף אדני-שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים גו' ומאיי הים גו' ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ"⁸¹, ושמו השני — יצחק — ע"ש הצחוק והשמחה ששלימותה בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כמ"ש⁸² "אז ימלא שחוק פיננו", "אז" דייקא, לעתיד לבוא⁸³, כשיאמרו ליצחק (דוקא) "כי אתה אבינו"⁸⁴.

78 להעיר, שתורת החסידות היא בחי' היחידה שכתורה (ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות), הקשורה עם בחי' היחידה שבישראל, נשמתו של משיח צדקנו (כנ"ל הערה 53).

79 אגה"ק רהבעש"ט — כש"ט בתחלתו.

80 כידוע שהשם מורה על תוכנו ומהותו של הדבר הנקרא בשם זה (תניא שעה"ה"א ספ"א, וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) ס"א וש"נ).

81 ישע"י יא, יא"ב.

82 תהלים קכו, ב.

83 משא"כ בזמן הגלות, ש"אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז, שנאמר אז ימלא שחוק פיננו" וירושל' לט, ט.

המספר שבע מאות ושבעים מורה על השלימות דמספר שבע — שבע כפי שכל א' כלול מעשר (מספר השלם), שבעים, ויתירה מזה, כפי שכל א' כלול ממאה (עשר פעמים עשר), שבע מאות, ועד לצירוף שניהם יחד, שבע מאות ושבעים.

והענין בזה:

מספר שבע קשור עם מציאות העולם, שנברא בשבעה ימים, שבעת ימי הבנין (שבע מדות)⁹³, וקשור גם עם בירור העולם ע"י עבודתם של ישראל, שנחלקים לז' סוגים, ז' מדרגות בעבודת ה' (שבע מדות), שבעת קני המנורה⁹⁴, ועפ"ז, השלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים) מורה על שלימות עבודתם של ישראל בבירור העולם ע"י מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, שאז נגאלים⁹⁵ מן הגלות וחוזרים ובאים לארץ ישראל.

ובלשון הכתוב שבו נרמז הקשר והשייכות דשמו הראשון של רבינו להגאולה — "ביום ההוא יוסיף אדני-י שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים ומפּתרוס ומכּוש ומעילם ומשנער ומחמת גו", גאולתם של כל בניי חשבעת הארצות, ומוסיף בכתוב "ומאיי הים", שקאי על חצי כדור התחתון, אשר, בעליית התחתון ביותר, מתעלים במילא שאר הארצות שלמעלה ממנו, כל שבעת הארצות, כללות העולם.

ויש לומר, שבשלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים) נרמזת גם שלימות עבודתו של רבינו במשך כל ימי חייו,

שבע עשירות⁹⁶ שנים, שבעים שנה (תר"ם — תש"י), ועד לגמר ושלמות עבודתו בעשור השביעי בחצי כדור התחתון (מהבית שמספרו שבע מאות ושבעים), כולל גם המשך העבודה בשנים שלאח"ז ע"י דור השביעי, "כל השביעין חביבין"⁹⁷ — שע"ז נעשית השלימות דמעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות בכל שבעת הארצות שבעולם, ותיכף ומיד "יוסיף אדני-י שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'", ע"ז ש"פּרצת (בגימטריא שבע מאות ושבעים) עליך פּרץ", "עלה הפּוּרץ לפניהם".

ח. ובכל זה ניתוסף הרגשה יתירה בתקופה האחרונה:

העבודה והפצת התורה והיהדות והמעיינות חרצה מ"בית רבינו" ("770") הולכת ונמשכת וביתר שאת וביתר עוז גם לאחרי (עשר שנים האחרונות ב)חיים חיותו בעלמא דין, יותר מארבעים שנה (תש"י — תש"נ), באופן ד"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁹⁸, ונמצא, ש"בית רבינו" ("770") הוא בבחינת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו", יותר מיובל שנים (ת"ש — תש"נ), "עד עולם"⁹⁹.

וענין זה מודגש עוד יותר כשרואים במוחש שהולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז במספר בניי שכאים ל"בית רבינו", "כרוב עם הדרת מלך"¹⁰⁰ (כולל

96 כולל גם השלימות דמאות (שהרי עבודתו היתה כתכלית השלימות ד"בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם (ההעלם) (אבות ספ"ה)) — שכל עשר כלול מעשר (שבע מאות).

97 ויק"ר פכ"ט, יא. וראה ד"ה באחי לגני הישי"ת בתחלתו, ובארוכה — ד"ה זה תש"א.

98 תבוא כט, ג.

99 שמואל"א א, כב ובפרש"י. ירושלמי ברכות פ"ד ה"א. וראה קידושין טו, א. מביחא ופרש"י משפטים כא, ו.

93 ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט, ועוד.

94 ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך, ובכ"מ.

95 להעיר, שגאולה שייכת לשביעי — "גאולה בשביעית .. שעתידין ליגאל בשביעית" (מגילה יז,

אתה היית לנו בדוד ודוד", שקאי (גם) על בתי כנסיות ובתי מדרשות¹⁰⁸, וסיומו וחזתמו "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו גוי ומעשה ידינו כוננהו", שקאי על השראת השכינה במשכן (ומקדש)¹⁰⁹.

ויהי"ר שעוד לפני הגדלת והרחבת "בית רבינו שבבבל", יתגלה וירד מן השמים מקדש העתיד, "מקדש אדני-כוננו ידיך"¹¹⁰, בית המקדש השלישי והמשולש (שכולל גם המשכן ובית ראשון ובית שני¹¹¹), שיתגלה תחילה ב"בית רבינו שבבבל", שגם הוא "בית משולש", בית הכנסת (תפלה), בית המדרש (תורה), ובית מעשים טובים (גמילות חסדים), ומשם יחזור לירושלים, ביחד עם כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם שיקבעו בארץ ישראל ובירושלים, מחובר למקדש, וכיחד עם כל בני שבכל קצוי תבל, כמ"ש¹¹² "והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלותי... כי בתי בית תפלה יקרא לכל העמים"¹¹³, "נכון יהי הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים¹¹⁴ והלכו עמם רבים¹¹⁵ ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"¹¹⁶, "תורה חדשה מאתי תצא"¹¹⁷, תיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ נח תשמ"ז, ש"פ פניחס וכ"ח טיון תנש"א, ועוד)

108 כנ"ל הערה 4.

109 ראה פרש"י עה"פ, פקודי לט, מג, שמיני ט, כג, ועוד.

110 בשלח טו, יז, וראה פרש"י ותוס' שבהערה 28, ועוד.

111 ראה זח"ג רכא, א.

112 ומעין זה גם בסוף זמן הגלות — ש"בית רבינו שבבבל" ייקרא (גם) לכל העמים, ע"י ההשתדלות בהפצת הלימוד והקיום דמצוות שנצטוו בני נח, כפס"ד הרמב"ם בהל' מלכים ספ"ח.

113 / ישיב ר ד"ו

גם "מאן מלכי רבנן"¹⁰¹, ובפרט נשיא (מלך) הדור, ונעשה צורך והכרח להגדיל ולהרחיב¹⁰² עוד יותר¹⁰³ את "בית רבינו", ועד להגדלה והרחבה שהיא כאופן דפריצת גדר, "פרצת" (בגימטריא 770), כמו בנין בית חדש¹⁰⁴.

וע"פ האמור לעיל ע"ד גודל העילוי ד"בית רבינו שבבבל" — ש"נסע מקדש ישוב שם", ו"הוא מקום המקדש גופי דלעתיד", ועד שבו יתגלה מקדש העתיד ומשם יחזור לירושלים — מובן גודל הזכות דכאור"א מישאל להשתתף בגופו ובממונו¹⁰⁵ (וכל המרבה הרי זה משובח) בבניית "בית רבינו שבבבל", כהכנה לירידת והתגלות מקדש העתיד תיכף ומיד ממש.

והזמן גרמא — בשנת הצדי"ק — כמודגש בתהלים מזמור צדי"ק¹⁰⁶ (השייך לשנה זו¹⁰⁷) שהתחלתו "ה' מען

101 ראה גיטין סב, סע"א, זח"ג רנג, ב —

ברע"מ.

102 "לחזק את הבנין ולהגביהו... שנאמר ולחזקם את בית אלקינו" (רמב"ם הל' ביהמ"ד פ"א ה"א — בנוגע לביהמ"ד, ועד"ז בנוגע לביהמ"ס וביהמ"ד — ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב).

103 נוסף על הרחבתו (וכמ"ס) במשך השנים שלפניו.

104 ועד להנחת אבן פינה*.

105 ע"ד ובדוגמת בית המקדש — ש"הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן וכמתים כו" (רמב"ם הל' ביהמ"ד פ"א ה"ב).

106 לאחרי סיום וחזתם מזמור פ"ט: "אשר

חרפו עקבות משיחך", "ברוך ה' לעולם אמן ואמן".

107 ע"פ המנהג המקובל מהבש"ט לומר המזמור תהלים המכונה למספר שנותיו (ראה אגרות קודש ארמו"ר מהור"י צ ח"י ע' נג).

* בערב ח"י אלול שנת תשמ"ח נערכה הנחת אבן פינה ל(הגדלת והרחבת) בית הכנסת ובית המדרש דליובאוויטש שבליובאוויטש, במעמד כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהניח האבן פינה בידיו הק' נראה השיחה שנאמרה במעמד זה (התועבות ח"ד ע' 287 ואילך), וראה גם שם רוב הנושאים המציינים את המעמד והתועבות